

Møte for lukkede dører
lørdag den 15 februar 1947 kl. 9.

President: M o n s e n

Presidenten: Presidenten foreslår at dette møte holdes for lukkede dører - og anser det forslag for vedtatt. Videre foreslår presidenten at Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer, samt representanter for pressen etter vanlig fortegnelse gis adgang til møtet. Likeså utenriksråd Andvord, ekspedisjonssjef Andersen og byråsjef Nygaard fra Utenriksdepartementet og sekretær Dag Bryn fra Forsvarsdepartementet. Presidenten anser det forslag for vedtatt.

Innstilling fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite angående Svalbardspørsmålet, (innst. S. A.).

Saken i sin alminnelighet ble undergitt debatt.

Smitt Ingebretsen (komiteens ordfører): Den utvidede utenrikskomite har gjennomgått den redegjørelse som utenriksministeren ga i Stortinget den 23 januar¹ i år om Svalbardspørsmålet.

Det er en meget alvorlig og vanskelig situasjon som er oppstått ved at Russland overfor Norge har stillet krav om revisjon av Svalbard-traktaten, og om etablering av felles norsk-sovjetrussisk forsvar på Svalbard. Den måte som kravet er blitt møtt på fra norsk side, og som man har inntrykk av ble preget av de hektiske begivenheter under krigens siste faser og den russiske invasjon av Finnmark, har ikke gjort det lettere å finne en ordening som er tilfredsstillende for norske interesser i den kjølige atmosfære nå etterpå. I særlig grad gjelder det det utkast til en felles erklæring som den norske regjering utarbeidet i London den 9 april 1945. Regjeringen gir i dette utkast uttrykk for at forsvaret av Svalbardøygruppen er et fellesanliggende for Norge og Sovjetsamveldet. Det ble riktignok tatt forbehold om at Stortinget når det kunne sammenkalles, skulle godkjenne den endelige ordening, og at forsvaret for øvrig skulle bli innpasset i de ordninger som måtte bli truffet av en internasjonal organisasjon som begge parter var medlem av.

Man kan godt forstå at den norske utenriksledelse i november 1944 da russerne reiste Svalbardspørsmålet, følte seg overrumplet og uforberedt, men det kan ikke unngås at det har vakt atskillig kritikk at Regjeringen så sent som i april 1945 selv tok initiativet til å utarbeide et utkast til

---

¹ Utenriksministeren gav sin redegjørelse den 16. januar; den 23. januar var redegjørelsen oppe til debatt.

en felles erklæring av et sånt innhold som det 9 april-erklæringen hadde. Komiteen har imidlertid ikke ønsket å ta opp den historiske bakgrunn fra før frigjøringen for Svalbardspørsmålet. Det er jeg enig i. Jeg har med mine ord her bare villet understreke at i det ligger ikke noen godkjennelse av det som er skjedd, men bare en erkjennelse av at den situasjon vi står overfor, byr på så store vanskeligheter at det ikke er naturlig å ta opp noen strid om det som har foregått. Det naturlige må være å søke å samle nasjonen så sterkt man kan om de skritt som skal tas med sikte på fremtiden.

Utenriksministeren har gitt uttrykk for at etter våpenstilstanden er den internasjonale situasjon så sterkt forandret at Norge ikke lenger kan være bundet av det utkast til en felles erklæring som ble utstedt mens krigen pågikk. Vi hadde under krigen faktisk felles militære oppgaver med Russland både når det gjaldt gjenerobringen av Finnmark og beskyttelsen av sjøveien til Murmansk, som var av avgjørende betydning for Sovjets tilførselslinjer.

Vi er alle klar over den taknemlighet vi skylder Russland for dets gigantiske innsats i den kamp som de allierte nasjoner førte mot nazismen, og hvis utfall måtte bli bestemmende for Norges skjebne. Vi vil også alltid med takk minnes den direkte innsats for Norges sak som Sovjet-Russland gjorde i kampen mot tyskerne i Finnmark. Vi er også alle glade over den vennskapelige, åpne og tillitsskapende måte Sovjet avvirket invasjonen på og påny overdro styret av våre nordligste landsdeler til de norske myndigheter.

Men etter krigens avslutning er Norges forsvar igjen blitt et rent norsk anliggende, og vi kan ikke slutte ensidige avtaler hverken med Russland eller noe annet land om forsvaret av norsk territorium uten at avtalen får karakter av en allianse. Det gjelder også forsvaret av Svalbard. Etter loven om Svalbard er øygruppen en del av kongeriket Norge. Vår suverenitet er ganske visst meget sterkt begrenset ved de bestemmelser som Svalbardtraktaten inneholder. Men vi kan ikke se bort fra at til tross for disse innskrenkninger har Stortinget i lovs form erklært at øygruppen er en del av kongeriket. Traktaten bestemmer at hverken vi eller noe annet land kan opprette forsvarsanlegg på Svalbard. Vi kan derfor ikke selv etablere noe forsvar på Svalbard eller la noen annen enkelt makt, enten alene eller sammen med oss, gjøre det, uten å være blitt enige med signatarmaktene om det.

Skulle den internasjonale situasjon kreve forsvarsforanstaltninger på Svalbard, ville det etter opprettelsen av F.N. og Sikkerhetsrådet være den naturligste løsning at det ble Sikkerhetsrådet som fikk adgang til å opprette militære baser på Svalbard. Der er så sterk spenning i internasjonale forhold i verden for tiden til tross for F.N. og til tross for den godvilje som er lagt for dagen i behandlingen av de mange vanskelige problemer som fredsslutningen har reist, at det ville kunne misforståes om Norge bygde forsvarsanlegg på Svalbard i samarbeid med

Sovjet-Russland eller noen annen stormakt. Vi ville lett komme i den situasjon at vi ville bli innregistrert i en østblokk eller en vestblokk ettersom samarbeidet fant sted med den ene eller den annen av stormaktene. Det ønsker vi ikke.

Et lite land som Norge kan ikke ha noe annet ønske enn at freden må bli bevart. Vi har intet å vinne på en krig. Vår utenrikspolitiske oppgave må derfor være å fremme alle bestrebelse for å redusere krigsfare og å øke tilliten til de internasjonale institusjoner som skapes for å styrke freden i verden. Vi er gått inn i F.N. for å gjøre vårt til at de store oppgaver F.N. har, skal lykkes.

Det har skapt dyp skuffelse at Nasjonenes Forbund ikke maktet å løse den fredsoppgave som var meningen med dens arbeide, og der er sikkert mange iblant oss som også mistviler om at F.N. evner å løse oppgaven. Men vi kan ikke oppgi håpet om at det skal kunne lykkes, og vi må til enhver tid innrette vår utenrikspolitikk slik at den går inn som et naturlig ledd i arbeidet for å styrke tilliten til F.N., og for å gjøre F.N. til et stadig mer brukbart apparat for den fredsvilje der er i verden.

Under sådanne forhold finner vi at det er naturlig at Norge ikke stiller seg sånn at det skal kunne tas til inntekt for den ene eller den annen av stormaktenes politikk, eller for den ene eller den annen maktgruppes disposisjoner i den konfliktsituasjon som vi må erkjenne fremdeles eksisterer i verden.

Under disse omstendigheter tror jeg det er riktig av Regjeringen å meddele Sovjet-Russland at vi ikke kan innlate oss på fortsatte forhandlinger om et felles forsvar av Svalbard. Det må være en naturlig løsning av disse problemer å henskyte dem under F.N. og overlate til Sikkerhetsrådet å treffe de militære disposisjoner på Svalbard som Sikkerhetsrådet i tilfelle måtte finne riktig.

Vi synes også at det må være i overensstemmelse med det vedtak som Sovjet-Samveldet tok initiativet til ved de Forente Nasjoners generalforsamling om nedrustning, og som generalforsamlingen bifalt.

Utenriksministeren har i sin redegjørelse på Regjeringens vegne gått inn for en sådan linje, og den utvidede utenrikskomite har gitt linjen sin tilslutning.

Jeg kan som komiteens ordfører bare gi uttrykk for et inderlig håp om at det må lykkes her i Stortinget å samle det sterkeste mulige flertall om denne linje. Det sier seg selv, at i en sak av så alvorlig karakter og en så vanskelig sak er det av avgjørende betydning at den beslutning som fattes her, så vidt mulig kan bli uttrykk for et samlet folks vilje.

Samtidig med at vi på denne måte finner å måtte avslå Russlands ønske om felles norsk-sovjetrussisk forsvar på Svalbard, har utenriksministeren gitt uttrykk for vår villighet til å fortsette forhandlingene om forandring av Svalbardtraktaten, så den kan bli det best mulige instrument både for norske og sovjet-russiske interesser på øygruppen.

Det har vist seg i de år som er gått, at til tross for at de forskjellige nasjoner er likestilte når det gjelder utnyttelsen av øygruppen, så er det Norge og Sovjet-Russland som her har de sterkeste interesser, og det er naturlig for de to stater, som alltid har hatt vennskapelige forbindelser med hverandre, å søke å finne former for samarbeide også under varetagelsen av sine næringsinteresser på Svalbard.

Jeg anbefaler Stortinget å vedta den utvidede utenrikskomites innstilling til uttalelse.

Utheim: Da Stortinget i sitt møte den 23 januar behandlet utenriksministerens redegjørelse om de forhandlinger som har funnet sted med Sovjet-Samveldets utenriksminister om Svalbard, fant jeg å måtte fremsette et positivt forslag til beslutning av Stortinget. Jeg så saken slik - og jeg kunne her tale på mitt partis vegne - at når denne sak nå var forelagt Stortinget, var det en plikt for Stortinget å si sin mening om spørsmålet. Mitt forslag søkte å gi uttrykk for to ting, for det første at Stortinget ikke var enig i at forsvaret av Svalbard-øygruppen skulle være et fellesanliggende for Norge og Sovjet-Samveldet, og for det annet var det hensikten å få sagt fra at om det ellers skulle bli spørsmål om forhandlinger med Sovjet-Samveldet om endringer i Paris-traktaten vedrørende Svalbard, var det en sak som gjaldt alle signatarmaktene. - Som man vil erindre, ble mitt forslag oversendt den forsterkede utenrikskomite til videre behandling. Som medlem av den forsterkede utenrikskomite har jeg vært med i denne saks drøftelse i de møter som har vært holdt etter møtet her i Stortinget.

Det foreligger nå fra komiteens siden en innstilling: alle medlemmer unntatt ett har fremlagt sitt forslag til beslutning. Det forslag som er fremlagt fra flertallets side, dekker de hensyn som for meg var nødvendige, og jeg skal fullt villig innrømme at den utforming forslaget i komiteens innstilling har fått, er bedre enn den utforming jeg fant for mitt første forslag, redigert på knapt varsel her i Stortinget. Jeg vil derfor bare ganske kort få erklære at det forslag jeg fremsatte i siste stortingsmøte, trekker jeg tilbake, og jeg vil anbefale at flertallets innstilling i denne sak må bli vedtatt her i Stortinget. Og jeg mener at sterke landshensyn tilsier at det vedtas enstemmig.

Strand Johansen: Utenrikskomiteens flertall tar i sin innstilling opp et enkelt punkt i det utkast til felleserklæring som Regjeringen den 9 april 1945 la fram for Sovjet-regjeringen. Det er det punktet der det heter at «Forsvaret av Svalbardøygruppen er et fellesanliggende for Norge og Sovjet-Samveldet.» Stortinget innbys så til å «bemerke» forskjellige ting til dette punktet; i virkeligheten innbys Stortinget til å ta avstand fra det.

Men utkastet til erklæring inneholder også andre punkter som Stortinget etter min mening bør ta stilling til, hvis det

beslutter å godta flertallets innstilling. Utkastet inneholder f.eks. følgende prinsipielle syn:

«Den norske regjering og den sovjet-russiske regjering, som mener at nøytraliseringen av Svalbard, uttalt i Paris-traktaten om Svalbard av 1920, har vist seg å være ugjennomførlig, og at en opprettholdelse av dette prinsipp ville være i åpenbar strid med de to lands interesser» o.s.v.

Er flertallet her av den mening at nøytraliseringen av Svalbard har vist seg å være ugjennomførlig? Eller deler flertallet ikke dette prinsipielle syn som er fastslått i den norske regjeringens utkast til felleserklæring av 9 april? Er flertallet videre av den oppfatning at opprettholdelse av nøytraliseringen vil være i åpenbar strid med Norges interesser? Eller deler flertallet ikke det syn som fastslås i den prinsipielle erklæring av 9 april 1945? Eller tar flertallet også avstand fra disse to punkter? Av flertallets innstilling i denne sak fremgår det slett ikke klart hva flertallet her innbyr Stortinget til å vedta.

Det heter videre i utkastet til felleserklæring at de to nevnte regjeringer «ønsker å istandbringe en ordening med hensyn til den militære utnyttelse av øygruppen som både kan tjene til å fremme de to lands sikkerhet og vil kunne betraktes som en regional utbygging av en internasjonal sikkerhetsorganisasjon.»

Heller ikke den tanke som ligger til grunn for dette punkt, tar flertallet noe standpunkt til. Mener flertallet at det *ikke er mulig* å bringe i stand en slik ordening som både kan tjene til å fremme de to lands sikkerhet, og vil kunne betraktes som en regional utbygging av en internasjonal sikkerhetsorganisasjon? Eller mener flertallet at det ikke er *ønskelig* å finne frem til en slik ordening? Mener flertallet at det beste for Norge vil være å la Svalbard ligge åpent og friste den mest pågående, eller at det beste norske standpunkt er å overlate til *andre* å finne frem til en ordening som trykker de andres, men ikke våre interesser?

Det eneste som synes å fremgå klart av flertallets standpunkt når det gjelder denne side av saken, er følgende:

Vi vil ikke ha noen fortsatte forhandlinger mellom Norge og Sovjet-Samveldet om ordningen av forsvaret av Svalbard, vi vil ikke ha noen «drøftelser av militær art av forsvaret av et område under norsk suverenitet med en enkelt annen stat». Men betyr det at flertallet er villig til å drøfte dette med *flere* andre stater, med f.eks. Amerika og England, eller med andre *grupper* av stater? Her er vi igjen inne i de samme uklarheter.

Jeg mener Stortinget har krav på å få dette greit besvart av flertallet, så Stortinget før avstemningen er på det rene med hva det innbys til å vedta.

Som argument for at forhandlingene med Sovjet-Samveldets regjering om det nevnte forhold ikke lenger skal fortsette, d.v.s. at forhandlingene skal brytes, føres bl.a. at den internasjonale situasjon er blitt en annen,

- 1) som følge av krigens avslutning,
- 2) som følge av at De Forente Nasjoner er blitt til virkelighet, og
- 3) som følge av De Forente Nasjoners vedtak om nedrustning.

Til disse «argumenter» må jeg få lov til å bemerke: Bortsett fra at krigen ennå ikke er avsluttet - ifølge trontalen til dette Storting «består det fortsatt krigstilstand med Tyskland og Japan» - det er altså krigshandlingene som er innstillet - ble utkastet til felleserklæringen fremlagt den 9 april 1945, d.v.s. på et tidspunkt da det måtte være klart for Regjeringen at aksemaktenes kapitulasjon var nær forestående. Dette understrekes også av flertallets egen bemerkning om at utkastet til felleserklæring ble lagt frem «under den siste, intense fase av krigen», altså på et tidspunkt da man måtte være klar over at aksemaktene snart ble nødt til å innstille fiendtlighetene. Og i virkeligheten har det aldri foresvevet den norske regjering noe annet enn at den endelige ordning skulle godtas etter at fiendtlighetene var blitt innstillet, etter at Norge var blitt et fritt land igjen. Derfor brukes også i selve utkastet den vending: «under forbehold av det norske Stortings godkjennelse av en endelig ordning». Det vil si at Regjeringen var klar over at den endelige ordning først skulle godtas når Norge igjen var et fritt land igjen, når tyskerne var jaget ut, når Stortinget igjen kunne samles i landets hovedstad. Det at fiendtlighetene er innstillet, kan derfor ikke være noe alvorlig argument for å løpe bort fra Regjeringens erklæring av 9 april 1945.

Til det annet argument: «De Forente Nasjoner er blitt til virkelighet.»:

På det tidspunkt da erklæringen ble utarbeidet og framsatt, var prinsippene for denne organisasjon allerede utarbeidet, det sto klart også for den norske Regjering at landet vårt og Sovjetsamveldet skulle bli med i organisasjonen med dens rettigheter og plikter, og allikevel framla Regjeringen den 9 april utkastet til felleserklæring. Og det vises jo i selve erklæringen til denne «internasjonale organisasjon, som begge parter er medlem av.» Den kjensgjerning at De Forente Nasjoner er blitt en virkelighet, kan derfor ikke tjene som argument for å løpe bort fra erklæringen av 9 april 1945.

Til det tredie argument: «De Forente Nasjoners vedtak om en alminnelig reduksjon av rustningene.»

Ingen nekter for at Sovjetsamveldets initiativ på dette område, når utkastet blir satt ut i livet, vil bety meget for å sikre freden. Foreløpig pågår imidlertid forhåndsdrøftingene i Sikkerhetsrådet om hvordan planene for dette skal formuleres. Og der er en bestemmelse i resolusjonen om at den alminnelige regulering og reduksjon av rustningene og de vepnede krefter skal overholdes av alle deltakere, og ikke ensidig av bare noen av deltakerne. Er det

da helt ukjent for flertallet at visse makter som stemte for denne resolusjon, og som er medansvarlig for utarbeidelsen av planene for den alminnelige reduksjon av rustningene og de vepnede krefter - etter at resolusjonen ble vedtatt har stilt krav om betydelig utvidelse av sine baser på fremmed område? En resolusjon alene kan ikke endre den internasjonale situasjon, og henvisningen til nevnte vedtak på FN's generalforsamling kan neppe være noe solid argument for å løpe bort fra Regjeringens utkast til felleserklæring av 9 april 1945.

Nei, jeg kan ikke innse at noen av de «argumenter» som flertallet anfører, kan betraktes som virkelige argumenter. Mente Regjeringen i 1945 ikke noe virkelig alvorlig med sitt forslag til felleserklæring? Det er helt berettiget å spørre slik. Man vil kanskje si at det nå er Stortinget som skal si sin mening. Men hvem står bak utarbeidelsen av flertallets innstilling? Det er til dels de samme menn som utarbeidet utkastet av 1945. Det er hr. Terje Wold, daværende regjeringsmedlem, det er hr. Støstad, daværende regjeringsmedlem, det er hr. Hambro, som var med på å utarbeide linjene i utkastet. Det er de samme menn som nå tar avstand fra det de gjorde i 1945.

Man sier at det er inntrått en ny situasjon. Men så sent som 13 juni i fjor var ingen i denne forsamling oppmerksom på dette angivelig nye. Jeg har før sitert en så pass betydningsfull autoritet på vårt utenrikspolitiske område, som formannen i utenrikskomiteen, hr. Wolds uttalelse i denne sak. Tillat meg å gjenta den. Hr. Wold sa i hemmelig stortingsmøte den 13 juni 1946:

«Jeg skal først si et par ord om Svalbardsaken. Jeg er enig i at det i den stilling denne sak er kommet, hverken er nødvendig eller ønskelig at det fra norsk side tas noe initiativ for å bringe forhandlingene i gang igjen. Våre interesser har i denne sak rent forhandlingsmessig hittil vært varetatt av vår ambassadør i Moskva på en helt utmerket måte. Vi har hele tiden forhandlet helt åpent og tillitsfullt med Sovjet-Unionen i full overensstemmelse med det vennskaps- og tillitsforhold som består mellom våre to folk. Det er riktig at vi har sett, og at vi ser denne sak først og fremst som et norsk-sovjetrussisk anliggende, som vi ved direkte forhandlinger har søkt å bli enig om, og dersom Svalbard-spørsmålet påny skulle bli tatt opp, sier det seg selv at vi må være beredt til å fortsette forhandlingene i samme ånd.» - Jeg gjentar: «sier det seg selv at vi må være beredt til å fortsette forhandlingene i samme ånd.» - «Det har hele tiden vært vårt ønske saklig og fordomsfritt å søke å nå fram til en forsvarlig og tilfredsstillende ordening.»

Ved et høve hvor utenriksminister Lange siterte ovenstående uttalelse, tilføyet utenriksministeren at den «ikke møtte noen innsigelse fra noe hold».

Det var altså den 13 juni 1946 her i denne sal. Men da var krigshandlingene for lenge siden opphørt og FN var for lenge siden blitt til virkelighet. Nå heter det imidlertid at slike drøftelser vil «være i strid med den utenrikspolitiske linje Regjeringen i forståelse med Stortinget har ført siden frigjøringen.» Men frigjøringen var den 13 juni i fjor forlenget en kjensgjerning.

Heller ikke hr. Utheim hadde den gang oppdaget det nye som han anførte sist saken var oppe her i salen, at vi trengte slik en masse utenlandsk kapital for gjenreisningen, at vi av den grunn ikke kunne fortsette forhandlingene. Jeg vil forøvrig i den anledning få spørre hr. Utheim om han sitter inne med opplysninger som viser at fremmede kapitaleiere har henvist til disse forhandlinger, brukt dem som argumenter i sitt forhold til Norge? Her er vi vel ved selve kjernen. Når alt kommer til alt er det bråket i den utenlandske presse, trykket utenfra, som bringer Regjeringen og flertallet i utenrikskomiteen til å løpe bort fra utkastet til felleserklæringen av 9 april 1945.

Spørsmålet blir derfor om Norge i sitt forhold til Sovjet-Samveldet vil opptre som en selvstendig, suveren stat og overfor Sovjet-Samveldet vil føre den samme vennligsinnede politikk som Regjeringen hittil har ført, eller om vi, tvunget av trykket fra utenlandske krefter skal endre denne linje?

Flertallets innstilling tyder på det siste. Man hevder i flertallets innstilling at «det ville være i strid med den utenrikspolitiske linje Regjeringen i forståelse med Stortinget har fulgt siden frigjøringen, å ta opp drøftelser av militær art om forsvaret av et område under norsk suverenitet med en enkelt annen stat». Her er jo ikke spørsmål om å ta opp slike drøftelser. Her dreier det seg om å fortsette eller bryte forhandlinger som har pågått i lengere tid, forhandlinger om hvilke utenrikskomiteens formann så sent som 13 juni ifjor sa: «Vi må være beredt til å fortsette forhandlingene i samme ånd».

Jeg kan ikke innse at det er hverken klokt eller nødvendig å erklære at vi nå må bryte disse forhandlingene. Vi står umiddelbart foran utenriksministerens rådsmøte i Moskva. Pressen har meldt at den nye amerikanske utenriksminister også vil ta Svalbardsspørsmålet opp der. Er det derfor det er nødvendig for Regjering og Storting før dette møte å erklære overfor Sovjet-regjeringen og verden forøvrig at nå vil vi ikke føre forhandlingene videre, nå vil vi bryte?

Flertallets innstilling låser saken fast. Blir den vedtatt vil vi bidra til å komplisere de internasjonale forhold og skade vårt vennskapelige forhold til vår store nabo i øst.

Jeg opptar mitt forslag sålydende:

Stortinget uttaler:

«Stortinget er enig i at Regjeringen fortsetter forhandlingene med Sovjet-Samveldets regjering om

Svalbardtraktaten av 1920 med sikte på å oppnå enighet om linjene for en traktat som kan være tilfredsstillende både for Norge og Sovjet-Samveldet, og er videre enig i at når der blir opptatt forhandlinger med de andre signatarmakter, må de stater som i siste verdenskrig har kjempet mot Norge eller dets allierte, være utelukket.

Stortinget fastslår at forhandlingene fortsatt må bli ført i samsvar med prinsippet i Grunnloven om landets suverenitet og selvstendighet og forutsetter at Regjeringen holder Stortinget nøye informert om forhandlingenes gang.»

Mitt forslag låser ikke saken fast. Dets innhold er kort og godt at forhandlingene fortsetter, og at de må fortsette slik det er verdig en selvstendig og suveren stat.

Terje Wold (komiteens formann): Jeg hadde ikke tenkt at vi i dag skulle ha noen særlig diskusjon om denne saken. Jeg tror heller ikke det tjener noe egentlig formål å ha en lengere debatt nå. Når jeg forlangte ordet, var det først og fremst for å si at hvis man vil gå gjennom denne saks forløp, de forhandlinger og samtaler angående Svalbardspørsmålet som har vært ført helt fra 1944-45 fram til nå, vil alle, tror jeg, måtte få en fast overbevisning om at det fra norsk side i denne sak hele tiden har vært søkt å vise forståelse for det sovjet-russiske syn og å forhandle om saken på det grunnlag av vennskap og tillit som gjennom krigens år besto mellom våre to folk. Og den innstilling som foreligger fra flertallet, er en innstilling som gir uttrykk for det samme forhold. Etter mitt skjønn må det være, og er også, norsk utenrikspolitikk i dag at vi vil stå i et godt og vennskapelig forhold til Sovjetunionen som vi har felles grenser med, og at vi vil løse også denne sak på en slik måte at vi skal bevare det gode, vennskapelige og tillitsfulle forhold som består og skal bestå mellom det norske og det russiske folk.

Hr. Strand Johansens innlegg inneholdt en rekke spørsmål til flertallet. Jeg tror det må være nok i besvarelse av de spørsmålene å henvide til flertallets innstilling. Det er ikke slik som hr. Strand Johansen sa, at innstillingen går ut på at vi vil bryte forhandlingene med Sovjetunionen. Tvertimot. Flertallet anbefaler, i overensstemmelse med utenriksministerens redegjørelse, at forhandlingene skal fortsette, i erkjennelse av at hvor det gjelder næringsinteressene på Svalbard så er det først og fremst et norsk-russisk anliggende som vi er beredt til å forhandle om, og at vi også er beredt til å forhandle om det som er nødvendig til forberedelse av en eventuell endring av Svalbardtraktatens bestemmelser, for på grunnlag av den erfaring som tiden har gitt oss, å nå fram til en traktat som mere kan møte de forhold som består idag.

Det er bare på ett punkt at flertallet bestemt og klart gir uttrykk for at vi på det nåværende tidspunkt ikke kan ha forhandlinger med Sovjet-Unionen, og det er når det gjelder

felles militært forsvar på Svalbard. Grunnen til flertallets innstilling på dette punkt er angitt i begrunnelsen. Det står ikke til å komme fra at situasjonen i dag er en annen enn den var i 1944 og 1945, og det som slås fast - og jeg mener at det er riktig og viktig at det i denne sak uttrykkelig og så klart som mulig blir sagt fra herom - er at Norge etter fredsslutningen ikke har hatt drøftelser med noe land, med noen fremmed stat, om militære foranstaltninger på eller militært forsvar av norsk område. Vi har ikke ført forhandlinger om, og der består heller ikke i dag noen militær avtale mellom Norge og noen annen stat. Hele vår forsvars- og vår utenrikspolitikk har vært ført og ledet gjennom De Forente Nasjoner. Og svaret på - jeg kan vel kanskje si alle de spørsmål som ble stillet av hr. Strand Johansen, ligger, som jeg sa, i den begrunnelse flertallet har gitt, og i den politikk som både Norge og Sovjet-Unionen i disse spørsmål har ført innenfor De Forente Nasjoners organisasjon.

Det ble nevnt av hr. Strand Johansen i hans innlegg som et spørsmål, om vi var ubekjent med den basepolitikk som fra enkelte stormakters side har vært ført. Til det er å si, at det er nettopp den basepolitikken vi alle kjenner til, og det er vel i virkeligheten et svar på den politikken som flertallet gir i sin innstilling. Når det gjelder freds- og sikkerhetsspørsmål, mener vi i den situasjon som foreligger, at de må løses innenfor De Forente Nasjoners organisasjon, en organisasjon som ikke bare vi, men også Sovjet-Samveldet under de samtaler og forhandlinger som har funnet sted, har henvist til - og ikke bare vi, men også Sovjet-Samveldet har positivt og aktivt gått inn for samarbeid mellom alle nasjoner innenfor De Forente Nasjoner. Det er nettopp i denne basepolitikken vi tar det standpunkt som jeg, i motsetning til hr. Strand Johansen, føler meg overbevist om at også sovjetregjeringen vil forstå. Nettopp på grunn av den politikk som først og fremst sovjet-regjeringen har ført i dette spørsmål, tror jeg at det svar som flertallet her gir, ikke bare er i overensstemmelse med denne politikk, men at den også vil bli forstått. Det vil ikke bli oppfattet som en kald og brysk avvisning av vennskapelige forhandlinger og vennskapelige samtaler, men det vil bli oppfattet som det det er: bare en konsekvent uttalelse om det prinsipielle syn på dette spørsmål som Norge må ha som et suverent land.

Jeg vil gjerne til slutt si at når det i innstillingen fra mindretallet heter at vi skal føre våre forhandlinger i samsvar med prinsippet i Grunnloven om landets suverenitet, må det ikke være noen tvil om at der er vi alle enige. Og det kan ikke være noen tvil om at det er som et uttrykk for at vi er et fritt og suverent land, at flertallets innstilling er avgitt, og det er på det grunnlag at vi også vil føre vår utenrikspolitikk og våre forhandlinger i utenrikske spørsmål.

Jeg skal ikke komme inn på de sitater for øvrig som hr. Strand Johansen nevnte, jeg tror ikke det er nødvendig her.

Til hr. Smitt Ingebretsens innlegg, som jeg stort sett kan gi min tilslutning, vil jeg bare si, at for så vidt som det muligens i hans innlegg kunne ligge noen kritikk mot London-regjeringens behandling av saken, er det vel tilstrekkelig å henvise til innstillingen, som sier at man ikke har behandlet sakens historiske forløp, og for så vidt må da de uttalelser som hr. Smitt Ingebretsen der kom med, være uttalelser han avgå på egne vegne, uten at de er uttrykk for komiteens oppfatning, da den side av saken overhodet ikke har vært behandlet av den utvidede komite.

Sundt: Jeg kan som den foregående taler i det store og hele tatt henvise til hr. Smitt Ingebretsen, men etter å ha hørt hr. Strand Johansens - hva jeg mest ville kalle - jesuitiske formalprosedyre for et standpunkt som etter min oppfatning ikke er forenlig med norske interesser, vil jeg gjerne ha slått fast fra min side at det er her ikke tale om at Stortinget, som hr. Strand Johansen gjentagne ganger anførte, løper fra noe standpunkt eller løper fra noe utkast til felleserklæring fra Regjeringens side. Enten vi betrakter dette som et traktatmessig spørsmål eller vi betrakter det som et suverenitetsspørsmål fra norsk side, ligger avgjørelsen i denne sak i Stortingets hender, og det er første gang det norske Storting overhodet har hatt anledning til å ta et realitetsstandpunkt i dette spørsmål.

Det kan i og for seg diskuteres hvorvidt Regjeringen i London i 1945 var berettiget til å gi et slikt utkast til felleserklæring som den gjorde, ikke bare hensett til våre traktatmessige forpliktelser ifølge Svalbardtraktaten, men også hensett til våre suverenitetsinteresser, men det er iallfall sikkert nok at Regjeringen slo klart fast at disse spørsmåls avgjørelse ligger i Stortingets hender. Jeg kan ikke finne ut at der er noe i den foreliggende flertallsinnstilling som er uklart. Det eneste som er uklart, det er hr. Strand Johansens og hans partis holdning. Hr. Strand Johansen hevder at man skal innlate seg i forhandlinger, at de skal fortsettes i samsvar med prinsippet i Grunnloven om landets suverenitet og selvstendighet. Men der vil jeg spørre hr. Strand Johansen, når han da ifølge dette nødvendigvis må gå ut fra at vi skal innlate oss i drøftelser med Sovjet-Russland om felles militært forsvar, om han ikke er oppmerksom på at selvom vår suverenitet over Svalbard i visse henseender er begrenset som følge av Svalbardtraktaten, så er dog Svalbard norsk territorium og dermed undergitt prinsippet i Grunnlovens § 1.

Vogt: Det er et spørsmål som jeg tror det er av interesse å få helt klarlagt. I flertallets innstilling henvises det til at der er inntrådt en ny situasjon, og det er av interesse å få vite når denne nye situasjon inntrådte. Det kan utledes av flertallets innstilling på ett punkt. Når den sier at det ville være i strid med den utenrikspolitiske linje Regjeringen har fulgt siden frigjøringen, kan det av

det utledes at den endrede situasjon inntrådte 8 mai, en måned efterat det forhandlingsforslag som det her er tale om, var fremlagt av den norske regjering i London.

Hr. Wold sier i sine uttalelser at situasjonen i dag er en annen enn i 1944/45, han trekker det litt lenger ut i tiden. Jeg tror det er viktig å få konstatert når denne situasjonsendring har inntrådt og hvori den har bestått. Jeg kan ikke forstå annet enn at det forslag som Regjeringen har fremlagt i april 1945, baserer forhandlingene om oppbyggingen av et eventuelt felles forsvar på en internasjonal sikkerhetsorganisasjon - det skal innpasses i denne. Det baserer forhandlingene på at det var forhold som skulle inntre efterat krigen var slutt, efterat De Forente Nasjoner var dannet, og som et ledd i et slikt system.

Efter å ha hørt spesielt hr. Smitt Ingebretsen og hr. Utheim, kan jeg ikke forstå annet enn at den endrede situasjon som man sikter til, det er den såkalte konfliktsituasjon øst og vest i verden i dag. Det fremgår at disse herrer ikke bygger på De Forente Nasjoner, på den internasjonale sikkerhetsorganisasjon, slik som Regjeringens note av 9 april 1945 gjorde, men de bygger sitt resonnement på mistilliten til De Forente Nasjoner, på et valg mellom øst- og vestblokk, som de kaller det. Hr. Utheim nevnte, som også hr. Strand Johansen var inne på, at man måtte trekke tilbake det tidligere forhandlingstilbud, fordi vi trengte utenlandsk kapital. Han sa videre at han heller ville at man skulle skape misstemning fra øst enn fra vest. Han foretar et blokkvalg. Jeg tror det er helt uriktig. Jeg tror man står på De Forente Nasjoners grunnlag når man holder sitt ord, det ord som ble gitt av Regjeringen, og forhandler videre på grunnlag av det forslag som ble fremlagt i april 1945.

Man skal også være oppmerksom på at dette forslag - såvidt jeg har forstått utenriksministerens redegjørelse - har man ennå ikke fått noe svar på. Jeg har forstått det slik at Sovjet-Samveldets utenriksminister Molotov har sagt at de skyldte Norge et svar på dette forslag til felleserklæring. Da er det jo også nokså eiendommelig at man før man får det svaret, trekker felleserklæringen tilbake. Jeg har forstått det slik, hvis jeg ikke husker feil, av uttalelser i utenriksministerens redegjørelse, at den som først nevnte spørsmålet om det ikke her nå var inntrådt en ny situasjon og at saken skulle henvises til De Forente Nasjoner i stedet for at man skulle ha direkte forhandlinger, det var den britiske sendemann som hvasket det i øret da han fikk rapport om de forhandlinger som hadde funnet sted.

Jeg er ikke i tvil om at Norges interesser er best tjent med at vi innen rammen av den internasjonale sikkerhetsorganisasjon som utkastet til felleserklæring bygger på, også fortsetter og er villig til å møte i videre forhandlinger på det grunnlag, - at man ikke gjør det som man her innbys til, allerede før man har fått noe svar på felleserklæringen, trekker den tilbake og går fra de ord som

riktignok ikke er gitt av Stortinget, men som er gitt av regjeringen i London.

En bemerkning til slutt: Hr. Wold sa at Norge ikke hadde sluttet noen militære avtaler med noen annen stat etter frigjørelsen, etter kapitulasjonen. Jeg vet ikke hva det regnes for, men såvidt jeg kan forstå, er det en militæravtale med Storbritannia når det gjelder besettelsen av Tyskland, og såvidt jeg kan forstå også når det gjelder utdannelsen av offiserer.

Lavik: Når eg tek ordet i denne saka, vil eg fyrst nemna tilrådinga frå hr. Strand Johansen med nokre ord. Han vil at Stortinget skal gjeva si godkjenning til den noten av 9de april 1945 som Riksstyret i London sende til Sovjet-Samveldet, og på det grunnlaget som er nemnt i den noten, er det at det noverande riksstyret skal halda fram med å drøfta tanken om eit sams forsvar når det gjeld Svalbard. Dette bør ikkje Stortinget gå med på. Eg fører ikkje anke mot Riksstyret i London. Eg kritiserer det heller ikkje. Riksstyret i London ville sikkert gjera sitt beste mot Noreg i den stoda det då stod i. Og vi skjønar alle kor vanskeleg den stoda var. Krigen var i full gang. Russland hadde okkupert Nord-Noreg, og nordmennene og russarane var på den tid krigsfelagar. Både den militære og den politiske situasjon var i seg sjølv eit nokså sterkt press til å gjera eit slikt framlegg som dei då gjorde. Og jamvel om Riksstyret i London tok fram tanken om eit sams forsvar, gjekk det likevel ikkje lenger enn at det tok eit klårt og sterkt atterhald om at dette fyrst måtte få *Stortinget* si *godkjenning*.

No er den tidi komi at *Stortinget* må tala, og no er stoda heilt annleis enn ho var 9de april 1945. Krigen er slutt, Noreg har fått landet sitt att heilt ut, Sovjet-Russland og vestmaktene har også fått sine land att. Dertil er nedrustingi ein prinsipielt godkjend ting mellom dei sambundne nasjonane. I ei slik stode ville det taka seg ille ut om ein no gjekk til ein forsvarsallianse på noko vis om Svalbard, og aller verst om ein laga ein slik allianse mellom ei stormakt som Sovjet-Samveldet på den eine sida og det vesle Noreg på den andre. Då vart det vesle landet lekka heilt fat til det store, og det er ikkje godt.

Eg vil nemna ein ting til. Dei sambundne nasjonane har sett seg den store oppgåva å byggja ut og grunnfesta den *demokratiske* styreforma i verda, og den styreforma skal vera eit grunnlag for freden. Men kva ser vi? Det er ikkje så lett å få dette grunnlaget klårt fram mellom nasjonane. Og det er nett mellom stormaktene at spaninga er størst, Vestmaktene på den eine sida og Sovjet-Samveldet på hi. Og so lenge den spaninga er der, kan ikkje Noreg vera med på nokon militærallianse eller noko militærsamband, for då vert vi part i den stendige striden som er oppe mellom stormaktene. Til dette kjem ein ting til, og det er at *grunnsynet* på den demokratiske politikken synest òg å vera nokso ulik mellom

dei store. Dette kom i grunnen så typisk fram i eit replikkskifte nyleg mellom fru president Roosevelt og ein gjæv utsending frå Sovjet-Samveldet, Det var borte i Amerika at dette replikkskiftet gjekk for seg. Eg såg det i avisene, men diverre klipte eg det ikkje ut, så eg kan ikkje gjeva det att grant, men eg hugsar at frua tala om kor viktig det er i kampen mot underkuing og vald å ha ei fri presse med fritt ord og slagkraft i folkelivet. Til det svara russaren nokolunde slik, at det finst vel underkuing også i dei land som har den frie pressa? Heilt rett, svara frua, men det er den frie pressa som let oss få vita om slik underkuing! - Dette, hr. president, er ein *klår* definisjon av den *skilnaden* som det er på demokratisk syn mellom stormaktene i våre dagar. Eg kan seia at demokratiet er berre som ei liti morgonrenning over somme land. Denne stoda må verta klårare innanfor Dei sambundne nasjonane.

Difor meiner eg at både den militære og den politiske stoda gjer det naudsynt for oss nordmenn å vera varsame. Vi kan ikkje vera med på alliansar, og slett ikkje militæralliansar, kva kant dei så kjem frå, anten det er frå aust eller vest. Klårt og sterkt held vi fast på vår suverenitet over norsk land utan å binda oss til nokon av dei store. Då står vi sterkast. Vår fredsvilje tvilar ingen på, og vi markerer han best ved open og ærleg tale til dei store maktene om dette. Vi tar vår avgjerd og vårt standpunkt og seier greitt frå om det. Og den tida er no komi då dei sambundne nasjonane ventar å høyra Noreg si meining i denne saki, og då bør dei få høyra henne, og så talar vi ope og ærleg og vyrdsamt på same tid om dette. Vi veit at utanriksministeren vår kan føra saki på så god ein måte når det gjeld denne vanskelege stoda som er komen opp, at vi har full tiltru til han. Eg meiner at *open* og *ærleg* tale om desse vanskelege spørsmål, på same tid som vi syner *velvilje* til alle sider, høyrer med til dei sterkaste maktene som finst. Slik tale skapar tiltru og tillit nasjonane i mellom. Dette må verta berande krefter også i internasjonal politikk. Vi nordmenn ber ikkje trugsmål mot nokon, korkje med vår suverenitet eller med vår vesle forsvarsmakt. Landet vårt ligg midt mellom stormaktene, og no bør vi også som ein liten nasjon stå midt mellom stormaktene og syna vår ærlege fredsvilje med open og rettvís tale til alle sider utan å taka standpunkt korkje med den eine eller andre, *militært* sett. Då meiner eg at vi er best i pakt med dei krefter som kan skapa «fred på jorda», og her har vi vår oppgåve, meiner eg, i den situasjon som vi no er inne i. Eg synest dikteren Jonas Lie har sagt dette så sterkt og på same tid så fint i eit av dikti sine. Eg siterer eit vers:

«Ja hil Dig, hellige Hjem i Nord,
hvorover Nordstjernen vaager!
Gud gir Dig Seiren, fordi Du tror
igjennom Tidernes Taager.

...

Din Storhet er ei Guld og Pragt

og ei Kanoners Torden.
Du er en stille Verdensmagt
for Hjertets Sag paa Jorden.»

Eg rår Stortinget til å gå inn for tilrådinga, og eg rår det til at ho vert samrøystes. Ho er varsam, klår og venleg på same tid, og eg trur at ho har ein misjon å gjera no i internasjonal politikk.

Friis: Det er ingen grunn til å legge skjul på at det også innenfor flertallet i den utvidede utenrikskomite til å begynne med var nokså stor divergens, men at vi etter hvert samarbeidet oss til den innstilling som foreligger fra flertallet. Jeg beklager meget at den mann som skulle vært ordfører i saken, hr. Hambro, ikke hadde anledning til å være med i de siste møter, og heller ikke kunne ta saken her i dag. Jeg tror nok at han, ut fra de uttalelser han ga da vi forrige gang debatterte saken, ville ha nyansert sitt innlegg her noe mer enn hr. Smitt Ingebretsen gjorde. Det som var hovedpoenget i hr. Hambros innlegg forrige gang, var jo at vi også i vår utenrikspolitikk - som et hvert land i sin utenrikspolitikk - i høy grad er bundet av en viss kontinuitet, og at det for så vidt ikke kunne la seg gjøre for oss å komme fra den erklæring som var gitt av regjeringen i London 9 april 1945. Det mener jeg også fremdeles er riktig, og at det derfor ikke er helt korrekt når hr. Smitt Ingebretsen nå sier at Norges forsvar på Svalbard er et «rent norsk anliggende». For det første er vi delvis bundet av kontinuiteten fra erklæringen av 9 april 1945, for det annet er heller ikke vår suverenitet over Svalbard så stor at vi kan si at den er en rent norsk suverenitet. Når jeg allikevel kan slutte meg til innstillingen fra flertallet, er det fordi jeg finner at den trass i at den er en slags instruks - som den jo skal være - for de forhandlinger som kommer til å måtte foregå, allikevel er romslig nok til at forhandlingene kan foregå på et nokså fritt grunnlag. For det tredje mener jeg at alt i alt er det standpunkt som flertallet har tatt under den nåværende internasjonale situasjon, realpolitisk til gagn for alle, for oss selv og for alle de makter som vi ønsker å stå i venskapelig forhold til - også Sovjetsamveldet.

Jeg er slet ikke sikker på at det standpunkt som hr. Strand Johansen har tatt i komiteen, tilsvarende ønsker i Sovjetunionen. Det er ikke mange dager siden det russiske regjeringsorgan «Izvestia» hadde en artikkel der det sa at den larmen som er oppstått omkring Svalbard er bare en larm som visse ekspansjonistiske krefter i Amerika bruker for å dekke over og tåkelegge sine egne planer overfor Grønland. Og det er ganske klart at hvis vi tar det standpunkt, som mindretallet vil ha oss til å ta her, vil det i realiteten bety at vi svekker Danmarks motstandskraft overfor de Forenede Staters krav på å få kjøpe Grønland.

Vi ønsker ikke å tilhøre hverken noen vestblokk eller østblokk. Spørsmålet er da: hvilken linje må vi ta ut fra

dette ønske, og på hvilken måte skjøtter vi denne oppgave best? Vi skjøtter den ved - hva jeg har lest en rekke utmerkede artikler om i Friheten i det siste året - å føre en selvstendig norsk utenrikspolitikk som tar sikte på å kjempe for fred og samforståelse til alle kanter. Det er det jeg tror denne innstilling virkelig er et effektivt uttrykk for, og at den derfor også vil bli hilst med tilfredshet fra alle hold, alt i alt, ut fra den internasjonale situasjons forskjellige kryssende hensyn og vårt lille lands oppgave i denne situasjon. Det er jo heller ikke så at det er nødvendig straks å offentliggjøre denne innstilling. Det er en instruks for forhandlinger som skal ta fatt - ikke under en statisk, men under en dynamisk utvikling - med samtidig iakttagelse av den utvikling som foregår i den internasjonale situasjon. Derfor har vi også samlet oss i komiteen, flertallet i all fall - jeg tror nok også hr. Strand Johansen var med på det - vi er enige om at offentliggjøringen av denne innstilling vil bli overlatt til utenriksministeren på det tidspunkt han finner det stemmende med våre interesser å offentliggjøre den.

Statsråd Lange: Det er jo helt klart av flertallsinnstillingen fra den utvidede utenrikskomite at det her ikke er spørsmål om noe brudd på forhandlinger. Det der er spørsmål om, det er etter at saken nå for første gang har vært til realitetsbehandling i Norges storting, å gjøre klart med hvilket mandat, på hvilket grunnlag forsatte drøftelser med Sovjet-Samveldets regjering kan finne sted. Og der tror jeg at vår forhandlingspartner, den sovjet-russiske regjering, nå har krav på å få beskjed om på hvilket grunnlag vi er klar til å fortsette drøftelsene. Og ikke bare de har krav på det, men også de andre signatarmakter har krav på å vite hvor de norske statsmakter står i dag. Hvis det er så, som det har gått presseforlydender om, at den ene eller annen makt ønsker å bringe dette spørsmål opp under forhandlingene i Moskva, kan jeg ikke skjønne annet enn at alle parter, som i tilfelle skal drøfte saken der, har krav på å vite hvor den stat står, som er utøver av suvereniteten over området. Nettopp med tanke på presiseringen i mindretallets forslag av at vi i denne sak alltid må opptre i samsvar med prinsippet i grunnloven om landets suverenitet, synes jeg at denne selvfølgelige forutsetning varetas best ved at vi gir klar beskjed. Og i sammenheng med at vi sier fra hva som i dag ut fra overveielser av norske interesser er de norske statsmaktens standpunkt til spørsmålet om militære anlegg på Svalbard, bør vi finne en form for å si fra om det norske standpunkt til hele spørsmålet om baser i det arktiske område, at vårt syn er at problemet sikkerheten i det arktiske område ikke løses ved at enkelte makter etablerer anlegg av militær art utenfor eget område. Det er et klart og greitt standpunkt, som vi må finne den riktige form for og gjøre kjent for de makter, som er direkte interessert i spørsmålet.

Norsk utenrikspolitikk siden frigjøringen har nettopp gått ut på å hevde vår uavhengighet til alle sider hvor det gjelder avgjørelser av internasjonal art. Vi har ingen militære avtaler med noen. Avtalen om vår deltagelse i okkupasjonen av Tyskland er en avtale om den andel vi tar i nødvendige plikter og oppgaver i forbindelse med hele fredsoppgjøret, en avtale som er sluttet med fullt kjennskap til den fra alle de ledende allierte makter. Der består ingen militær avtale om utdanning av norsk befal. Vi forsøker å lære på det militære område overalt hvor vi kan få høve til å lære. Vi har hatt og har befal til utdanning i England, vi har hatt og har vel enda befal til utdanning i Sverige. Vi har spurt om vi kunne få lov å sende militære til utdanning i Sovjet-Samveldet, men har fått det svar, at dessverre, Sovjet-Samveldet har ikke høve til å ta imot norsk befal til utdanning.

Kjernen i hele denne sak er det enkle spørsmål: Ønsker og vil vi forhandle med en enkelt annen stat med sikte på å nå fram til en militæravtale om forsvar av et område under norsk suverenitet? Ønsker vi å forhandle med sikte på å nå fram til en slik militær forsvarsavtale; vel, da må vi følge mindretallets standpunkt. Ønsker vi det ikke, fordi vi vil bevare Norges uavhengighet til alle sider, da er det flertallets standpunkt som gir uttrykk for det syn.

Sven Nielsen: Det er bare en liten opplysning jeg gjerne vil gi. Det som de fleste har festet seg ved og med rette, er uttrykket «forsvaret av Svalbard-øygruppen er et fellesanliggende for Norge og Sovjet-Samveldet». Det er dessverre et uheldig uttrykk, jeg er enig i det. I originalteksten som ble levert russerne, står der ikke «fellesanliggende». Originalteksten er på engelsk. Der står «joint concern». Det vil jeg nærmest oversette med felles interesse i at Svalbard blir forsvart, og det er noe litt annerledes enn et fellesanliggende. Fellesanliggende er etter min mening noe sterkere. Jeg ville gjerne ha sagt det.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at sakens behandling blir å offentliggjøre ved presidentskapet etter konferanse med utenriksministeren i den utstrekning og på det tidspunkt som de blir enige om.

Statsråd Lange: I denne sammenheng vil jeg, siden det fra hr. Friis' side ble sagt at vi behøver jo ikke offentliggjøre dette så snart, gjerne ha sagt at min tanke og Regjeringens tanke, som utenrikskomiteen har sluttet seg til, er at vi nå umiddelbart meddeler Sovjet-Samveldets regjering og deretter de andre signatarmakters regjeringer det som i dag er det norske standpunkt i denne sak, og det skal gjøres fortrolig. Men jeg tror at vi av hensyn til den norske offentlighet ikke kan vente altfor lenge med å offentliggjøre det norske standpunkt. Det blir en vurderingssak når og hvor mye, og jeg er helt tilfreds med presidentens forslag om at

det overlates til presidentskapet i samråd med utenriksministeren.

Friis: Jeg vil bare få uttrykke min forbløffelse over den opplysningen som nå kom fra representanten Sven Nielsen. Det stiller jo saken i et helt annet lys. Her foreligger altså en grov feiloversettelse. Det er ganske åpenbart at «joint concern» uttrykker et felles interesseområde, sånn rent åndelig sett, men ikke noe positivt felles anliggende. Der er iallfall en meget sterk nyanse her som forrykker saken. Hadde man hatt en oversettelse som hadde vært riktig, så hadde meget av den debatt som er oppstått om denne sak, ikke vært nødvendig.

Terje Wold: Det er selvsagt at den opplysning som hr. Sven Nielsen ga, hadde en viss interesse. Men jeg skulle tro at hr. Friis' reaksjon i stor utstrekning er nokså overdreven. Hvis man leser erklæringen slik som den står, ikke bare dette spesielle uttrykk, men leser den helt ut i hele sin sammenheng, kan det ikke være tvil om det innhold som erklæringen av 9 april 1945 hadde. Jeg vil gjerne ha sagt det.

Så vil jeg gjerne med hensyn til spørsmålet om offentliggjørelse si som min mening at jeg er enig i forslaget som det foreligger. Men jeg vil henstille at man ved offentliggjørelsen er ytterst varsom, og jeg vil nevne til overveielse om det ikke vil være tilstrekkelig for den norske opinion at man får det vedtak som Stortinget har fattet i denne sak som det vesentligste av det som blir tilstillet offentligheten. Som jeg ved en tidligere anledning har sagt her i Stortinget, er det - når en forhandling har vært holdt i et hemmelig møte og der senere av presidentskapet skal treffes avgjørelse om hvor meget og hva av debatten skal offentliggjøres - alltid utilfredsstillende både for Stortinget, tror jeg, og for dem som har deltatt i debatten, at det blir bestemt av andre, av annen myndighet, hvor meget av innleggene skal bli offentliggjort. Derfor vil jeg nevne til overveielse om det ikke ville møte det behov som foreligger her, om man innskrenket seg mest mulig, og kanskje da vesentlig til den innstilling som foreligger, og det vedtak som i tilfelle blir gjort av Stortinget.

Presidenten: Det som der er bemerket av komiteens formann, vil selvfølgelig presidentskapet ta hensyn til; men etter presidentens mening må det avgjørende for presidentskapet være hensynet til landets interesser.

Statsråd Lange: Jeg vil nødig innlate meg på noen filologisk debatt, men jeg tror jo at i den sammenheng hvori uttrykket «joint concern» er brukt i det norske utkast til felleserklæring - som vel å merke opprinnelig ble redigert på norsk og siden omsatt til engelsk - dekker det begrepet

«felles anliggende». Jeg tror ikke man kan diskutere seg vekk fra den realitet.

Med hensyn til offentliggjørelse vil jeg gjerne bare ganske kort ha sagt, at all den stund vedtaket viser til utenriksministerens redegjørelse i Svalbard-saken, tror jeg det er nødvendig, når noe skal offentliggjøres, at også det som kan offentliggjøres av utenriksministerens redegjørelse, blir offentliggjort.

Strand Johansen: Jeg er litt uklar over om det er Stortinget her som skal beslutte hva som skal offentliggjøres, eller om det er presidentskapet. Det er nå blitt en debatt om hva som skal offentliggjøres, og jeg vil foreslå at hele innstillingen, både flertallets og mindretallets, blir offentliggjort.

Presidenten: Presidentens forslag går ut på at sakens behandling blir å offentliggjøre ved presidentskapet etter konferanse med utenriksministeren, i den utstrekning og på det tidspunkt som de blir enige om.

V o t e r i n g :

Presidentens forslag ble enstemmig vedtatt.

Sundt: Jeg vil nødig i utrengsmål bebyrde Stortinget med navneopprop; men selv om det i dag ved denne sak sannsynligvis er på det rene at mindretallet er svært lite, mener jeg at saken er av den alvorlige beskaffenhet at jeg tror navneopprop vil være riktig.

Terje Wold: Det er så nå, at vi har behandlet spørsmålet om offentliggjørelse av innstillingen før vi har vedtatt den?

Presidenten: Ja, det er så.

Etter henstilling vil presidenten la votere alternativt mellom flertallets innstilling og mindretallets.

Strand Johansen: Er det ringt?

Presidenten: Ja, det er ringt. Det ville for øvrig være det riktigste om representantene var til stede i salen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og Strand Johansens forslag bifaltes innstillingen med 101 mot 11 stemmer.

De 101 representanter var:

Hårek Hansen, Andrå, Broch, Lars Moen, Smeby, Lyngstad, Meisdalshagen, Ryen, Ingvald Haugen, Johanna Thorén, Rakel

Seweriin, Stranger, Hjalmar Larsen, Eugen Pettersen, Vinje, Jakob Lothe, Lunde, Bøyum, Norevik, Selås, Skogen, Evensen, Svalastog, Wright, Berthelsen, Aldor Ingebrigtsen, Breivoll, Nils Jacobsen, Eidnes, Johan Wiik, Engelstad, Leirfall, Nygaardsvold, Skarholt, Svinsås, Dahlø, Trædal, Støstad, Lyng, Øraker, Eivind Eriksen, Lersbryggen, Johan Andersen, Firing, Henry, Claudia Olsen, Asbj. Solberg, Klara Skoglund, Bredal, Hønsvald, Henry Jacobsen, Rysstad, Noddeland, Nylund, Fjermeros, Kulien, Røiseland, Osland, Friis, Sven Nielsen, Westerlund, Oscar Olsen, Hartvig Svendsen, Smitt Ingebretsen, Strøm, Hope, Wikborg, Lid, Sundt, Lindebrække, Konrad Knudsen, Breie, Tandberg, Astrid Skare, Watnebryn, Sørensen, Terje Wold, Leif Hansen, Johanne Pedersen, Monsen, Burull, Hove, Jakob Pettersen, Lavik, Tveit, Rong, Svarstad, Robberstad, Flatabø, Hareide, Utheim, Romundstad, Reiten, Alsvik, Ratvik, Ulrik Olsen, Berntsen, Cato Sverdrup, Wika, Djupvik og Hamran.

De 11 representanter var:

Moljord, Markussen, Strand Johansen, Martin Andersen, Vogt, Jenssen, Kirsten Hansteen, Dalland, Kittil Berg, Vågnes og Løvlien.

Fraværende var:

Tellander (syk), Rostad, Hognestad, Ramndal (forf.), Vatnaland (forf.), Remseth, Stavang (forf.), Versto, Løberg, Sunde, Peder Jacobsen, Benum (syk), Granli, Tøndel (forf.), Johnsen (forf.), Grønland, Bettum (forf.), Magnus Johansen, Arntsen, Grøner, Fredriksfryd, Smith Sørensen, Moseid (forf.), Natvig Pedersen (forf.), Egil Eriksen (forf.), Liv Tomter (forf.), Dahl (forf.), Ingvaldsen, Johannes Olsen (forf.), Løbak (forf.), Lindberget (forf.), Frogner (forf.), Kjøs (syk), Haldorsen (forf.), Oksvik (forf.), Hoem (syk), Bae (syk) og Steffensen.

Vogt: I det stortingsmøte hvor utenriksministeren redegjorde for Spania-spørsmålet, ble også spørsmålet om offentliggjørelse helt eller delvis av det som der ble fremlagt, diskutert. Ganske kort tid etter kunne man i utenlandske aviser lese hva som hadde skjedd i det hemmelige stortingsmøte, og det ble da sendt ut først en meddelelse til redaksjonene, som jeg tror det kan ha interesse å referere:

«Enkelte utenlandske aviser har gjengitt en melding om at Spania skal ha truet med å nekte norske skib å anløpe spanske havner. Utenriksdepartementet henstiller til avisene foreløpig ikke å omtale disse forlydender.»

Avisene her i landet, det norske publikum skulle ikke få beskjed om norske anliggender som ble omtalt i utenlandske aviser. Senere har det jo kommet en foreløpig kortfattet melding fra Utenriksdepartementet, og det pågår en ganske omfattende diskusjon i avisene på grunnlag av de få opplysninger som foreligger. Saken er også tatt opp på dagsordenen på organisasjonsmøtet, hvor det redegjøres for

Spania-spørsmålet bl.a. av statsministeren og utenriksministeren. De må jo da være sterkt bundet av den begrensning som er ved at saken ikke er offentlig. Jeg synes det i og for seg er helt riktig at det fra utenriksministerens og Regjeringens side redegjøres slik for saken, men de opplysninger som kan danne grunnlaget for en stillingtagen i denne sak, bør offentligheten i sin helhet få kjennskap til.

Jeg vil derfor henstille til utenriksministeren at det snarest mulig blir gitt en utførlig redegjørelse, for offentligheten og ikke alene for organisasjonsmøter, og at det blir anledning til en åpen diskusjon om denne sak, før den forelegges til endelig avgjørelse her i Stortinget. Det krav har, så vidt jeg kan se, vært reist nå i en rekke aviser, senest også i «Morgenbladet» og i dag i «Arbeiderbladet», og jeg håper at utenriksministeren sammen med presidentskapet kan finne en form for å bringe til det norske folks kunnskap det som foreligger i denne sak.

Utenriksminister Lange: Spania-spørsmålet er under behandling i utenrikskomiteen, og det er forutsetningen fra Regjeringens og fra komiteens side at man så snart det lar seg gjøre i neste uke, skal få en offentlig behandling av saken i Stortinget.

Vogt: Jeg synes ikke at utenriksministeren besvarte mitt spørsmål. Det er et spørsmål om offentligheten før behandlingen i Stortinget skal bli bekjent med saken, eller om kunnskap om det som foreligger i denne sak, bare skal meddeles innenfor lukkede dører. Det kunne være av interesse å vite, når utenriksministeren mandag skal redegjøre for saken i et organisasjonsmøte, om da alle sakens momenter og sider blir lagt fram, slik som det er gjort for Stortinget, men som det ikke gjøres for offentligheten i sin alminnelighet.

Protokollen for det hemmelige møte ble referert.

Presidenten: Presidenten går ut fra at det blir tilføyet ved voteringen: «mot 11 stemmer som ble avgitt for Strand Johansens forslag.» Med denne rettelse går presidenten ut fra at protokollen er godkjent.

Møtet slutt kl. 10.55.